

s primeri izbrane sodobne slovenske kratke proze z vidika različnih oblik tematizacije nasilja.

Drugi del znanstvene monografije – *Tradicija se prične s poglavjem Iz preteklosti v sedanjost: baročna pridiga skozi optiko sodobne slovenske kratke proze*, v katerem so prikazane možnosti aktualizacije besedil Janeza Svetokriškega preko motivno-tematskih in drugih navezav na sodobno slovensko kratko prozo; poglavje *Murkove objave v Časopisu za zgodovino in narodopisje ter Ljubljanskem zvonu* pa v izbranem naboru periodičnih objav Matije Murka v ČZN ter LZ izpostavlja predvsem tri diskurzivne sklope: spominskega, obliko feljtona/podlistka in potopisni zapis (npr. *V provinciji na Ruskem; potni spomini in vtiski*, LZ 1889); poglavje *Kratka potopisna besedila Prežihovega Voranca* zajema besedila, ki so bila objavljena v zbirkah *Od Kotelj do Belih vod* (1945) ter *Borba na tujih tleh* (1946) z vidika indikatorjev potopisne literature; poglavje *Potrčeva medvojna in povojna kratka proza* zajema medvojni in povojni čas, ki ga je avtor avtentično upodobil tudi v kratki prozi (izdani v različnih zbirkah, npr. *Nesmilečno življenje, Onkraj zarje, Ko smo se ženili, Koraki, Prepovedano življenje*). Zadnje, peto poglavje drugega dela monografije *Odzivi na pripovedno delo Mire Mihelič* pa skuša podati recepcijski pregled predvsem literarnozgodovinskih ter literarnokritičnih odzivov, ki so zajeti v monografijah, zbornikih, kot znanstvene razprave v strokovni in znanstveni periodiki, saj gre za zelo odmevno in ambivalentno razumljeno avtorico pri nas; ob koncu poglavja je podana še analiza njene kratkoprozne novelistične ustvarjalnosti.

Monografija *Med sodobnostjo in tradicijo* prinaša nova znanstvena spoznanja zlasti v smislu žanrskega umeščanja sodobne slovenske kratke proze, ki se vendarle, kakor je pokazalo podrobno branje in literarnokritična analiza, generično navezuje na pretekle tradicionalne formalne določnice; obravnavana problematika v monografiji je tako izvirna in aktualna, saj prinaša nove aspekte v povezovanju preteklih in sodobnih diskurzivnih praks; ob tem uporabljena metodologija ustreza tematiki, napisana je logično in koherentno z aktualnimi interpretativnimi ugotovitvami, zato je namenjena predvsem strokovni javnosti, vendar približuje izbrani korpus tekstov novejših in preteklih avtoric ter avtorjev v prvi vrsti sodobnemu kritičnemu branju slovenske književnosti.

Silvija Borovnik

DRAGICA HARAMIJA:
VLOGA ŽIVALI V MLADINSKI
KNJIŽEVNOSTI. (Knjižna zbirka
Misel o slovenski besedi). Murska
Sobota: Franc-Franc, 2015

Pred nami je nova znanstvena monografija prof. dr. Dragice Haramija! Gre za temeljno delo v slovenski animalistiki. Nabor najbolj kakovostnih mladinskih literarnih besedil, v katerih so književni liki različne živali, je vsekakor tudi odličen izziv neposredno bralcem, vzgojiteljem in mentorjem branja. Na novo in ponovno smo opozorjeni na to, kako zelo smo od nekdaj

in kljub vsemu tudi danes povezani z naravo.

Monografija je obsežna (320 strani), toda že lepa naslovnica, ki jo je oblikoval Primož Krašna, nam obljublja obenem tudi prijazno branje. Katera muca se je umestila na naslovnico: *Muc Mehkošapek* Bine Štampe Žmavc, ena muca pač iz *Mačje preje* Svetlane Markarovič ... ali siva muca, ki se je kar sama povabila v stanovanje v zgodbi *Naše živali* Kristine Brenkove? Tudi sicer je knjiga ne le znanstvena, ampak tudi zelo prijazna do bralca: uporabljena metodologija vsekakor zahteva citiranje posameznih odlomkov iz literarnih besedil, toda njih izbor dokazuje ne le raziskovalno prodornost in poznavalsko širino avtorice, pač pa tudi njen osebni bralski in človeški odnos tako do literature kot do »mojih živalic«, kot jim pravi sama. Številni pronicljivo izbrani odlomki proznih besedil in izbor ključnih pesmi tako niso le dokazno gradivo v analizi, pač pa omogočajo bralcu estetski užitek in ga motivirajo za nadaljnje branje integralnih besedil ... Avtorica nekje toplo in pristržno zapiše: »Domišljija lahko splete najlepša in najbolj dragocena prijateljstva in ustvari prijazne svetove za izmišljene in resnične živali.«

Avtorica v *Uvodu* monografije predstavi metodologijo: uporabila je deskriptivno metodo raziskovalnega dela, metodo analize, metodo sinteze in komparativno metodo; opozori, da je termin mladinska književnost v slovenski literarnovedni stroki uporabljen kot nadpomenka za otroško in mladinsko književnost; nadalje opozori na vpliv ilustracij na razumevanje zgodbe, saj so predvsem v otroški književnosti literarna in literarno-informativna dela

izdana kot slikanice in ilustrirane knjige; in predstavi biološko sistematiko, ki jo je povzela po učbeniku *Biologija 4 in 5: Raznolikost živih bitij 1 in 2* Dušana Devetaka in Andreja Podobnika.

V poglavju *Teoretična izhodišča* avtorica pregleda vse pomembnejše slovenske in tuje članke o animalistiki/animalistični književnosti, t.j. o preučevanju živalskih literarnih likov v različnih žanrih, pogostost zastopnosti živalskih vrst v književnosti in funkcijo živali glede na njen položaj v literarnem delu. Poudari, da je polje tovrstnega preučevanja jasno zastavljeno, čeprav terminologija ni poenotena.

V nadaljevanju (str. 34–262) so predstavljene izbrane pesmi, prozna in dramska dela (naštevamo le nekaj naslovov številnih obravnavanih besedil), v katerih so živali glavni literarni liki, pri gradivu je upoštevan zvrstno-vrstni pristop, ob posamezni literarni vrsti pa tudi literarnozgodovinski princip obravnave.

Obravnava živali v mladinski poeziji: tako v (1) ljudski (folklorni) poeziji kot v (2) avtorski poeziji; obkraj upošteva tudi poezijo z notografijo. Uporabila je dostopne antologije, npr. *Pleši, pleši, črni kos, Pojte, pojte, drobne ptice, preženite vse megljice* in več izdaj *Barčice*, nadalje antologije z avtorsko poezijo, antologijo *Sončnica na rami* in pesniške zbirke ter antologije posameznih pesnic in pesnikov. Za ljudske pesmi z notografijo pa *Slovenske ljudske pesmi, Biba poje, biba ...* in *Otroške pesmarice*. Osrednji avtor avtorske poezije z notografijo je seveda Janez Bitenc.

Obravnava živali v mladinski prozi: živali kot glavni literarni liki in torej nosilci dogajanja se pojavljajo v vseh proznih vrstah mladinske književnosti.

Animalistična prozna dela so v okviru proznih književnih vrst predstavljena po naslednji tipologiji (v okviru posamezne prozne vrste pa po letnicah rojstev obravnavanih avtorjev): (1) kratka realistična proza, (2) kratka fantastična (iracionalna) proza (t. j. ljudske ali folklorne pravljice, klasične umetne pravljice in sodobne umetne pravljice), basni (ljudske, literarizirane in avtorske basni); povedke (pripovedke) in miti (folklorni, literarizirani in avtorski); kratka fantastična zgodba in nonsens, (3)realistična daljša proza (pripoved ali povest) in (4) fantastična daljša proza (fantastična pripoved in klasična fantazija). Dolgih proznih vrst, torej mladinskih realističnih ali fantastičnih romanov (fantastike, znanstvene fantastike in sodobne fantazije), ob preučevanju slovenske mladinske animalistične proze ni zaslediti. Kadar se v mladinskem romanopisju žival vendarle pojavi, je ta stranski literarni lik.

Navajam le nekaj besedil iz tega dela: *Žrebiček brez potnega lista* Branke Jurca in *Oči Andreja Makuca*, *Zverinice iz Rezijske*, ki jih je zbral Milko Matičetov, *Kdo je napravil Vidku srajčico* Frana Levstika, pravljice Svetlane Makarovič in Bine Štampe Žmavc, ljudska basen *Osel ostane osel*, *Vran in lisica* Simona Jenka, *Basni kratke sape* Miroslava Košute in *Zdravilo za poredneže* Slavka Pregla; ljudska povedka *Zakaj pes teče za zajcem* in koroška *Mojca Pokrajculja*, kot jo je zapisal Vinko Möderndorfer, *Rajska ptica*, ena od Bajk in povesti o Gorjancih Janeza Trdine, *Kokoš velikanka* Dese Muck, *Moj prijatelj Piki Jakob* Kajetana Koviča, *Modrost nilskih konjev* Petra Svetine, *Ringo Star* Branka Hofmana, serija sedmih zgodb o psu Hektorju Dima Zupana, *Deklica Delfi-*

na in lisica Zvitorepka Kristine Brenkove ... in *Močvirniki: zgodbe iz Zelene Dobrave* Barbare Simoniti.

Obravnava živali v mladinski dramatik: upošteva (1) izvirna dramska besedila in (2) priredbe (priredbe koroške povedke Mojca Pokrajculja in druge priredbe). Tu so besedila Pavla Golie, Žarka Petana, Daneta Zajca, Franeta Puntarja, Ervina Fritza, Bine Štampe Žmavc in še nekaterih. Posebna pozornost je namenjena priredbi koroške povedke *Mojca Pokrajculja*.

Obravnava živali v literarno-informativnih besedilih, kar je v produkciji mladinske književnosti naraščajoč trend, pri čemer gre za različne kombinacije znanstvenih spoznanj in leposlovja. Tu najdemo *Živalske podobe* Frana Erjavca, *Vesoljsko jajce ali 1 + 1 = 5* Polonce Kovač, *Živalsko abecedo* in *Mednarodni živalski slovar* Lile Prap.

V **Sklepu** avtorica strne ugotovitve o vlogi živali v otroški in mladinski literaturi; predstavi zvrsti in vrste, v katerih se pojavljajo živali; nadalje predstavi teme animalističnega besedila in motive v mladinski književnosti; živali kot glavne ali stranske literarne like; biološko sistematiko; vlogo književnega prostora ter vlogo književne vrste in žanra. Sklep pa bi najbrž veljalo objaviti tudi kot samostojen članek, morda kar v tej reviji.

Osrednji del znanstvene monografije je ob pomoči **Virov in literature** ter **Imenskega kazala** vsekakor uporaben tudi kot pripomoček učiteljem literature, mentorjem branja in knjižničarjem pri pripravi didaktičnih spodbud za šolsko obravnavo besedil in/ali pri motiviranju (mladih) bralcev za samostojno branje.

Tilka Jamnik